

Kultur- og likestillingsdepartementet
Postboks 8030 Dep
0030 OSLO

Deres referanse:
Vår referanse: 22/00303-2
Vår dato: 12.01.2023

Fellesorganisasjonen (FO)
Mariboegate 13
0183 Oslo

Postadresse:
Pb. 4693 Sofienberg
0506 Oslo

Telefon:
+47 919 19 916

E-post:
kontor@fo.no

Bankgiro: 9001.06.35674

Bankgiro kontingent:
9001.08.71394

Org.nr:
870 953 852 MVA

fo.no

FOs høringsuttalelse på ytringsfrihetskommisjonens utredning – NOU 2022:9 En åpen og opplyst offentlig samtale

Fellesorganisasjonen (FO) er fagforeningen for sosialarbeidere. FO organiserer nærmere 35 000 barnevernspedagoger, sosionomer, vernepleiere og velferdsvitere.

FO ønsker å benytte anledningen til å takke ytringsfrihetskommisjonen for en grundig utredning, som løfter flere viktige områder. FO er spesielt glade for at ansattes ytringsmulighet også er lagt vekt på. FO kommenterer under de mest relevante områdene for våre medlemmer.

Kapittel 5 – Ytringsfrihetens stilling i Norge

FO organiserer noen av de yrkesgruppene som er mest utsatt for hets og sjikanerende meldinger. Dette gjelder spesielt ansatte i barnevernet og i Nav. En undersøkelse utført av Fafø i 2019 viste for eksempel at 17 prosent som arbeider i det kommunale barnevernet hadde opplevd personlig netthets, og 53 prosent hadde opplevd netthets mot arbeidsplassen¹. Dette er et svært alvorlig arbeidsmiljøproblem, som i denne sammenhengen må ses opp mot de som uttrykker netthetsen sin ytringsfrihet. FO vil påpeke at denne dimensjonen ikke er godt ivaretatt i utredningen, og mener tematikken hets og sjikanerende ytringer rettet mot ansatte må ses nærmere på, og ønsker at dette ivaretas i anbefalingen som heter at det skal «utføres studier som kartlegger avsendere og årsaker til at folk sender sjikanerende meldinger». FO mener man må se

¹ <https://www.fafø.no/images/pub/2019/20729.pdf>

nærmere på hvordan tett/tettere oppfølging, relasjonsbasert arbeid, rausere tjenester og tilrettelagt hjelp kan bidra til å redusere vold, trusler og sjikane i arbeidslivet.

Kapittel 6 - Bred tilknytning til og deltakelse i offentligheten

FO er fornøyde med at kommisjonen har hatt et ekstra blick på mennesker med funksjonsnedsettelse i kapittel 6.5 og erkjenner at innspillene fra funksjonsnedsettes organisasjoner skal tillegges vekt. Forslag om at CRPD skal inkorporeres i norsk lov er et godt tiltak, sammen med universell utforming og økt representasjon. De tematiserer at det kan være utfordrende for personer med funksjonsnedsettelse å uttale seg kritisk om tjenester de er avhengig av. Personer med alvorlige funksjonsnedsettelse vil kunne ha konkrete bistandsbehov når det kommer til å kartlegge, formulere og uttrykke sine innsigelser. Dette slås blant annet fast i stortingsmeldinga om menneskerettigheter for personer med utviklingshemming som ble publisert i november i år². Vi savner at utredningen tematiserer hvordan tjenestene skal tilrettelegges for kultur, struktur og kapasitet slik at disse menneskene får bistanden de trenger til å delta i det offentlige ordskiftet, også ut over tilbakemeldinger på tjenestene de selv mottar.

Personer med utviklingshemming deltar i liten grad i det offentlige ordskiftet. Dette fører til lav valgdeltakelse og lite debatt hvor saker som berører utviklingshemmede blir belyst av dem selv. Dette er et demokratisk problem. Retten og muligheten til å delta forutsetter tilrettelegging så personer med utviklingshemming kan ha offentlige verv, delta i organisasjonsliv og virksomheter som representerer personer med ulike funksjonsnedsettelse. En viktig forutsetning for å delta i politisk og offentlig liv er muligheten til å stemme ved og stille til valg. Utstyr og materiell som brukes ved valg må være tilrettelagte og lette å forstå, og valglokalene må være tilgjengelige så alle velgere kan komme inn uten hjelp.

Kapittel 10 - Straffbare ytringer, særlig om straffeloven § 185

I mandatet ble kommisjonen bedt om å «problematisere skillet mellom krenkende ytringer som ikke er beskyttet av ytringsfriheten, og ytringer som er beskyttet, men som likevel kan oppfattes som problematiske fordi de reduserer utsatte gruppers reelle ytringsmuligheter og demokratiske deltakelse». FO er opptatt av trygge arbeidsforhold, jfr. det som er påpekt i punktet over. Barnevernsansatte og ansatte i Nav er grupper som er svært utsatte for hets og sjikane, og dette fører til alvorlige konsekvenser for dem som blir utsatt. FO mener at endringene som foreslås i §§ 156 (hindring av offentlig tjenestemann) og 265 (særskilt vern for enkelte yrkesgrupper) er gode og vil forenkle tolkningen av loven.

FO mener regjeringen må inkludere ansatte i kommunalt barnevern og Nav på listen over yrkesgrupper som er særlig utsatte i § 265.

² <https://www.regjeringen.no/contentassets/3ea1c0ef367a44ee8d3597a04f86c8f7/nn-no/pdfs/stm202220230008000dddpdfs.pdf>

Kapittel 11 - Offentlighetsprinsippet og retten til informasjon

FO støtter forslaget om å ha en gjennomgang av de eksisterende taushetsbestemmelsene i lovverket, men vil understreke taushetspliktens viktighet innen sosial- og helsetjenestene. FO er likevel opptatt av at taushetsplikten ikke skal være til hinder for at brukere/pasienter/klienter skal få tilgang til journaler og dokumenter som handler om en selv. Barn og ungdoms rettsikkerhet på dette området er spesielt viktig, og må ivaretas.

FO mener det er områder som burde vært drøftet i dette kapitlet som ikke er ivaretatt. Dette gjelder for det første at informasjon klienter/pasienter/brukere mottar ikke har et tilgjengelig språk. Vedtak fra Nav er et eksempel på dette, der det brukes et tungt og vanskelig språk. Nav arbeider nå med å forbedre vedtakene sine, men FO mener kommisjonen burde drøftet dette i utredningen. Et annet poeng er at fremmedspråkliges rett til innsyn ikke i stor nok grad blir ivaretatt. Her er bruk av tolk og oversettelser viktig og burde blitt drøftet. Videre er tilgang til informasjon om seg selv vanskelig, for ikke å si umulig dersom man ikke har ID-kort og bankID. Personer som ikke har dette får problemer med både å søke om tjenester, men også få tilgang til informasjon som gjelder en selv. Personer med manglende kompetanse på bruk av digitale verktøy eller manglende teknologisk utstyr har også problemer med å søke om hjelp, og få innsyn. Dette gjelder mange grupper, og brukere av mange ulike tjenester, og kunne også vært drøftet i utredningen.

Kapittel 15 – Ytringsfrihet i arbeidslivet

FO støtter forslaget om å tilføye et nytt punkt til arbeidsmiljølovens § 4-3 slik arbeidsgivers plikt til å tilrettelegge for et godt ytringsklima kommer frem av lovens ordlyd. Et godt ytringsklima kan føre til at arbeidstakere raskt sier ifra om utfordringer og kritikkverdige forhold. På denne måten får arbeidsgiver informasjon og kan håndtere utfordringer og kritikkverdige forhold før de eskaleres.

Videre er trepartssamarbeidet viktig i det videre arbeidet med å øke kunnskapen om ytringsfrihetens verdi, og for å oppmuntre til mer ytringsfrihet i arbeidslivet.

Med vennlig hilsen

Mimmi Kvisvik
Forbundsleder

Andreas Kikvik
Seniorrådgiver